

Чорней І.І.¹, Гарбар О.В.², Токарюк А.І.¹, Якушенко Д.М.^{3,4}, Куземко А.А.^{5,3,6}
Chorney I.I., Harbar O.V., Tokariuk A.I., Iakushenko D.M., Kuzemko A.A.

¹ Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

² Житомирський державний університет імені Івана Франка

³ Біосферний заповідник «Асканія-Нова» ім. Ф.Е. Фальц-Фейна НААН України

⁴ Університет Зеленогурський (Польща)

⁵ Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України

⁶ Національний природний парк «Холодний Яр»

*e-mail: iichorney@ukr.net, ovharbar@gmail.com, a.tokaryuk@chnu.edu.ua,
d.iakushenko@gmail.com, anyameadow.ak@gmail.com*

РЕЗУЛЬТАТИ КАРТУВАННЯ БІОТОПІВ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ВИЖНИЦЬКИЙ»

RESULTS OF HABITAT MAPPING OF NATIONAL NATURE PARK “VYZNYTSKYI”

Оселищна (або біотопічна) концепція збереження біорізноманіття є основою охорони природи у країнах Європейського Союзу. Її ідея, викладена в Директиві Ради Європи 92/43/ЄЕС від 21 травня 1992 року про охорону природних оселищ та дикої фауни і флори (Директива, 1992), полягає в тому, що забезпечення охороною природних оселищ або біотопів автоматично забезпечує відповідною охороною всі види рослин і тварин, пов'язані із цим природним оселищем. Іншими словами – ефективне збереження рідкісних та зникаючих видів рослин і тварин неможливе без збереження їхніх природних оселищ.

Упродовж останнього десятиліття в Україні проведено значну роботу щодо імплементації положень Оселищної Директиви ЄС в практику охорони природи. Не зважаючи на це, картування природних оселищ (біотопів) на природних територіях до останнього часу майже не проводилося. З одного боку, це пояснюється методологічними проблемами, а з іншого – значними витратами часу і ресурсів на такі роботи. Методика польового картування біотопів (Ласак та ін., 2018) передбачає обстеження кожного з полігонів картування із заповненням відповідного формуляру, що потребує значних зусиль, особливо в умовах Карпатського регіону, де багато територій є важкодоступними. У зв'язку з цим, було запропоновано комбіновану методику картування, яка полягає у поєднанні камерального

етапу, який передбачає ідентифікацію біотопів на основі аналізу супутникових знімків, матеріалів лісовпорядкування, геоботанічних описів з точною геолокацією, виконаних у попередні роки, експертних знань тощо, а також польового етапу для тих полігонів, які не вдалося ідентифікувати в ході камерального етапу (Куземко та ін., 2024).

Саме такий підхід було нами обрано для картування біотопів національного природного парку «Вижницький». За результатами проведеного картування було з'ясовано, що на території Парку наявні 22 типи біотопів з Національного каталогу біотопів України (Національний..., 2018). Практично вся територія Парку (понад 97%) зайнята лісовими біотопами, серед яких переважають Ялицеві і ялинові ліси нижньої частини лісового поясу на багатих ґрунтах, які займають трохи більше половини (52%) площі Парку. Їм дещо поступаються Центральноєвропейські нейтрофільні букові ліси (39%). Участь інших типів лісових біотопів незначна і частка участі жодного з них не перевищує 1,5%. Так само незначні площі займають трав'яні біотопи – сумарно близько 2% із переважанням гірських сінокісних лук (1,7%). Близько 0,2% площі Парку зайнято синантропними біотопами і близько 0,02% - Мезотрофними та евтрофними водоймами з макрофітною рослинністю.

Аналіз представленості на території Парку типів біотопів з Резолюції 4 Бернської конвенції засвідчив присутність семи типів, з яких два трав'яних (E2.2 Рівнинні та низькогірні сінокісні луки і E2.3. гірські сінокісні луки) та п'ять лісових, серед яких найбільш площі зайняті типом G1.6 Букові ліси. Значно менші площі займають типи G1.12 Борео-альпійські прирічкові галерейні ліси, G1.8 Ацидофільні дубові ліси, G1.A1 Дубово-ясеневі-грабові ліси на евтрофних і мезотрофних ґрунтах і G1.A4 Ліси на крутих схилах.

Аналіз біотопів за репрезентативністю та ступенем збереженості (природоохоронним статусом) показав, що понад половина досліджених біотопів відзначаються найвищою категорією А за обома показниками. Решта біотопів розподілені приблизно порівну за категоріями В і С як за ступенем репрезентативності, так і за природоохоронним статусом.

Отримані результати використано для підготовки Проекту організації території національного природного парку «Вижницький».

Автори висловлюють щиру вдячність проектам SNPA та ІКІ Франкфуртського зоологічного товариства за фінансову та організаційну підтримку проведених досліджень.

Перелік використаних джерел

1. Директива Ради 92/43/ЄЕС від 21 травня 1992 р. про охорону природних оселищ та дикої фауни і флори // *Official Journal of the European Communities*. – 1992. — L 206. — С. 7–50.
2. Куземко А.А., Борсукевич Л.М., Гарбар О., Кіш Р.Я., Мойсієнко І.І., Мочан В.І., Струс Ю.М., Чорней І.І. Досвід картування біотопів для цілей планів управління природно-заповідними територіями в Карпатському регіоні // *Рослинність та біотопи України : матеріали п'ятої наук.-практ. конф. (Київ, 18–19 квіт. 2024 р.)*. – Київ, 2024. – С. 9.
3. Ласак Р., Шеффер Я., Куземко А. Методологія польового картування оселищ // *Національний каталог біотопів України / за ред. А.А. Куземко, Я.П. Дідуха, В.А. Онищенко, Я. Шеффера*. – Київ : ФОП Клименко Ю.Я., 2018. – С. 405–411.
4. *Національний каталог біотопів України / за ред. А.А. Куземко, Я.П. Дідуха, В.А. Онищенко, Я. Шеффера*. – Київ : ФОП Клименко Ю.Я., 2018. – 442 с.